

היא ופוסלת את הקודש. ואולם משום כך היה די בסיפא בלבד ואין צריך לרישא. ולפי"ז היה יכול לתרץ לא זו אף זו קתני. ב. להמב"ם (בפירושו למשנה ובהלכות אבות הטומאות יב,יב) דעה אמצעית, שיש חילוק אם היד הטמאה לחה או יבשה. וכן פירש הרע"ב. והראב"ד השיג וכתב שמן הסוגיא מוכח הפכו [וע' גם ברש"ש במשנה]. וכנראה כוונתו לקושי הגמרא הא תו למה לי הא תנא ליה רישא.

זכי יש נגובה לקדש והלא חיבת הקדש מכשרתו' ואין לומר שזו גופא המעלה בהקדש, שאין צריך הכשר משקין – שאם כן מדוע דיבר התנא על אכילה, היה לו לומר אוכלים נגובים לתרומה ולא לקדש, אם לנגיעה אם לאכילה (מרומי שדה).

'כגון שתחב לו חבריו לתוך פיו... וביקש לאכול צנון ובצל של חולין עמהן, לקדש גזרו בהו רבנן.' הרמב"ם (אבות הטומאות יב,יג ע"ש בכס"מ) מפרש דלא כרש"י ותוס', שגזרו מכל וכל לאכול קודש בידיים מסואבות אפילו על ידי תחיבת חברו, שמא יאכל עמהם חולין בידיו. וזו כוונת הגמרא 'וביקש לאכול צנון...'. כלומר הואיל וכך הוא הדרך, על כן אסרו בכל אופן אכילת קדש כשהידיים מסואבות (עפ"י לקוטי הלכות).

'עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של יין של תרומה... ואם אמר לו הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן.' התוס' (בזבחים פח. ובחולין לה:) הקשו מה יעשה אותו כהן ביין המעורב בקודש ובתרומה. עוד העירו (ע' בטורי אבן) הרי סתם 'רביעית' בלשון חז"ל היא רביעית הלוג, והלא הכמות המנימלית של שימוש ביין למזבח היא רביעית ההין, וסתם אדם שמתנדב לא מתנדב פחות מכן, ולמה המשנה לא פרשה 'רביעית ההין' ונקטה דבר שאינו מצוי כלל?

כנראה על תמיהות אלו בא רש"י ז"ל להשיב בשתי מלים: 'רביעית לוג שמן נאמן' – כי הנה מוכח מכמה מקומות בש"ס (ע' טבול יום ב,ה; שבת ה,ב תוספתא ב"ב ד ועוד) שהיו שנהגו לצקת מעט שמן על היין, כנראה כדי למנוע החמצה בלי שיצטרכו לסגור החבית ('מצאתי בספר מסעות שכך נוהגים היום בשוקי היינות שבאיטליה'). אף כאן מדובר על אדם ששפך רביעית לוג שמן קודש – שהיא הכמות המועטת של שמן למנחה, רביעית לוג למצורע (ע' נוזר לה.) – על יין תרומה. וכיון שהשמן והיין אינם מתערבים, ראוי היין לשתיית הכהן וראוי השמן למנחה (מתוך 'עיונים בדברי חז"ל ובלשונם' להרב חנוך אינטרוי ז"ל עמ' קי. וע' רש"ש).

מו"מ ארוך לתרץ קושיית התוס' הנ"ל, מה יעשה בתרומה וקדש המעורבים – ע' בחדושי הגר"ר בנגיס ח"ב כד; דבר אברהם ח"א ל; מרומי שדה. וע"ע במובא ביוסף דעת שבת ה:

דף כה

'ביהודה אין ובגליל לא – מאי טעמא? אמר ריש לקיש מפני שרצועה של כותים מפסקת ביניהן.' יש אומרים (ערמב"ם טומאות מת יא,ז; כפתור ופרח י) שטומאת רצועה זו ענינה משום 'מדורות העכו"ם', שגזרו חכמים טומאה על מדור העכו"ם משום שקוברים שם נפליהם (ע' אהלות יח,ז; פסחים ט). ולפי זה מובן שבזמן שבטל ישוב הנכרים מאותה רצועה – אין בה טומאה, כמו ששינונו (אהלות יח,ט. וע' ראב"ד הל' טומאות מת יא,ט ובמשנה למלך) עיר של עכו"ם שחרבה אין בה משום מדור העכו"ם.

(ע"ב) 'אבל לא יאמר לו טול אתה לח ואני יבש' – שניכר לכל שהם חלוקים, ואינו דומה לחטים וחטים, שאף על פי שאלו מוכשרים ואלו אינם מוכשרים, הלא נראים שוים ומין אחד הוא (מרומי שדה).

'אמר ליה הוא סבא'... 'יש מפרשים דכל מקום שהוא מזכיר 'הוא סבא' הוא אליהו'... (תוס' חולין ו.)
'ושמעתי דכן הוא האמת' (צדקת הצדיק מד).

'תנן כדי יין וכדי שמן המדומעות, מאי לאו מדומעות דתרומה...'. לפרש"י הקושיא מבוססת על משמעות הלשון 'כדי יין וכדי שמן' שנראה שהנידון הוא גם על הקנקנים עצמם. והרי"ד הקשה על כך שאם כן מדוע לא דייק מהרישא, 'הביאו לו חבית של תרומה לא יקבל אבל מניחה לגת הבאה' – ולכן פירש 'לפי הדחק' קושית הגמרא בדרך אחרת; כשם ששנינו בתרומה המדומעת בחולין שמתוך שנאמן על התרומה נאמן גם על החולין שעמה, כמו כן נאמר מתוך שנאמן על התרומה יהא נאמן על הקנקנים. ודוחה: 'מדומעות דקדש' – פירוש, לעולם התרומה אינה מצלת לא על הקנקנים ולא על החולין אלא מדובר במשנה על מדומע לקודש, שהקודש בלבד הוא שמציל על הקנקנים ועל התרומה והחולין המעורבין עמו.

'הוא הקדר והן הקדרות'. הרמב"ם פירש [דלא כרש"י], אף על פי שהוא הקדר והן אותן הקדרות, אינו נאמן עליהן אלא לפנים מן המודיעים, אבל יצא החוצה לא האמינוהו.

דף כו

'ואפילו אפיקרסותו בתוכו'. פירוש: מטפחת-ראש וכדו'. [וטעות הדפוס ברש"י גרמה לבלבול. שמה שכתב 'ואפילו אפיקרסותו בתוכו' הוא המשך הדיבור הקודם, שמקשה על המפרשים שמדובר על כלים שפיהם צר שאין אצבעו נכנס לתוכם, והלא מדובר על כלי שמלא משקים ואפילו אפיקרסותו בתוכו. ואח"כ מתחיל דיבור חדש: 'אפילו מלאין – משקין...'] (עיונים בדברי חז"ל ובלשונם עמ' קיב. וע' טורי אבן. וע"ע רש"י ריטב"א ונמו"י מו"ק כב).

'ובשעת הרגל אף על התרומה'. כתב החזו"ן-איש (קכט): אף על פי שטומאת עם הארץ בטלה ברגל, מ"מ בגדי פרושים הם מדרס לאוכלי תרומה. וטעם הדבר שהרי חבר יש לו תקנה לטבול לתרומה ולקודש, ודוקא עם הארץ ששללו ממנו נאמנות והרי יש כאן פירוד, האמינוהו ברגל משום שצריך 'כאיש אחד חברים'.

'משעבר הרגל היו מעבירין על טהרת עזרה'. רש"י פירש מעבירים את הכלים להטבילם, והרי"ד פירש מלשון הכרזה כמו 'ויעבירו קול במחנה', שהיו מכריזים שכל הכהנים יודרו לטהר את העזרה [שהרי לפרש"י קשה הלא המזבחות לא היו מקבלים טומאה, ובשלחן לא היו נוגעים ויש אומרים אף במנורה כדלהלן. ושאר כלי עזרה אין להם מקום קבוע עד שאותה אומר מעבירין אותם ממקומם].

(ע"ב) 'שלחן כתיב ביה תמיד'. ע' בשו"ת אחיעזר ח"ב מט, ג; חדושי הגר"ר בנגיס ח"ב כג; נפש חיה לר"ר מרגליות

ב. נטמאת ידו אחת – חברתה טהורה לתרומה, אבל לקדש מטביל את שתיהן שהיד מטמאה את חברתה בקדש. לדברי רב שיזבי, דוקא בחיבורין (רש"י: היד הטמאה נוגעת בטהורה בשעה שהטהורה נוגעת בקודש. תוס': יד אחת נוגעת בדבר הפוסלה, והיד האחרת נוגעת בה באותה שעה). ואביי הקשה והוכיח שהוא הדין שלא בחיבורין.

בתוספתא משמע שהיד מטמאה את חברתה אפילו לא נגעה בה, שגזרו חכמים שמא תגע גם היא בדבר המטמא (עפ"י תוס'). ויש סוברים שאין השניה טמאה ואם נגעה בקודש לא פסלתו אלא שלכתחילה הצריכו לטבול את שתיהן, שמא תגע יד האחת בחברתה (עפ"י הראב"ד והר"ד). ויש מחלקים בדבר: אם יש ביד הטמאה לחלוחית – טמאה היד השניה ללא מגע, ואם היא יבשה – אין השניה טמאה עד שתגע בה (עפ"י רמב"ם ורע"ב).

ונחלקו תנאים בדרגת טומאתה של היד השניה; לרבי היא מטמאה את הקודש (כשני לטומאה), ולרבי יוסי ברבי יהודה – פוסלת ולא מטמאה.

אמר רבי יוחנן [ואף ריש לקיש חזר ואמר כן]: היד מטמאה גם ידו של חברו כשנגעה בה ולא רק ידו שלו, לפסול את הקודש.

פסק הרמב"ם (אבות הטומאות יב, יב) שהיד השניה פוסלת את הקודש ואינה מטמאתו.

ג. מי שידיו טמאות אסור לאכול קדש בידיו אפילו לא באו מים על המאכל לעולם, שהרי חבת הקדש מכשרתו לקבל טומאה [משא"כ בתרומה].

אם תחב לו חברו מאכלי קדש לתוך פיו, או שתחב הוא לעצמו בכוש ובכרכר – (פשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה), גזרו חכמים שלא יאכל עמהם חולין שמא תגע ידו הטמאה בקודש שבפיו, או שמא יגע ברוק שבפיו ויעשהו ראשון, ויחזור ויטמא את הקדש (ערש"י ותוס'), אבל בתרומה לא גזרו.

מרש"י ומתוס' משמע שתחיבת חברו או אפילו הוא עצמו בכוש ובכרכר וידיו טמאות – מותרת. ואולם הרמב"ם (אבות הטומאות יב, יג) אוסר, גזרה שמא יאכל עמהם חולין בידיו.

דפים כד – כה

כו. מהם חילוקי הדינים בנאמנות עם הארץ על טהרת יין ושמן, בתרומה ובקדשים?

אין עם הארץ נאמן על טהרת תרומה אלא בשעת הגתות והבדים (אם משום שחברים מטהרים את כליהם, או מתקנה מיוחדת ולא מן הדין. (ערש"י ותוס' לעיל כב. ורש"י כה: ד"ה ובמלאין). ואין חילוק בין יהודה לגליל לענין זה. כן הוכיח אביי) – על היין בשעת היין ועל השמן בשעת השמן.

התאחרו פירותיו מלהבשיל, כיון שעבר זמן הגתות והבדים לרובא דעלמא, שוב אינו נאמן. עברו הגתות והבדים והביא לו ע"ה חבית של יין – לא יקבלנה הימנו אבל מניחה לגת הבאה ואז יקבל. עבר וקיבלה, נסתפקו בגמרא אם יכול החבר להניחה אצלו עד לגת הבאה אם לאו.

משמע למסקנא שמותר לו להשהותה (תוס'). וכ"כ בלקוטי הלכות שמסתבר להקל דמלתא דרבנן הוא. והרמב"ם השמיט דין זה).

חטים וקמח בחזקת שלא הוכשרו לקבל טומאה, ונאמן עם הארץ לומר שלא הוכשרו, אבל אינו נאמן לומר הוכשרו ולא נטמאו.

בשעת הרגל כל עמי הארץ נחשבים כחברים ונאמנים על הטהרות, כדלהלן כו.

לקודש, נאמנים עמי הארץ ביהודה אף בשאר ימות השנה להביא יין ושמן למקדש [אבל לא מן הגליל – שרצועה של כותים מפסקת בין יהודה לגליל וכל העובר שם נטמא בטומאת ארץ העמים. ולדעת האומר אהל זרוק שמיא אהל, יכול להעבירו בשידה תיבה ומגדל דרך שם, אבל בצמיד-פתיל לא, שאין הקודש ניצול בצמיד-פתיל].

א. אין ע"ה נאמן על הקודש אלא כשהקדישה בשעת הבציר (עפ"י רש"י) או עכ"פ שידוע לנו שייחדה מתחילה לנסכים, ואפילו הקדישה רק אחר כך (עפ"י תוס' ובחזו"א תמה מדוע צריך שיהא ידוע לנו שייחדה). והרי"ד כתב שאין לחלק בדבר ולעולם הוא נאמן, שכיון שמקדיש אנו אומרים ודאי ידוע לו שמשומר בטהרה הוא.

ב. יש שכתבו עפ"י הירושלמי [דלא כתלמוד דידן] שאין איסור להביא יין ושמן לנסכים מהגליל אלא לעם הארץ, אבל לחבר מותר באופן שמביא דרך עקלתון, דרך עבר הירדן או הים הגדול, ואינו עובר ברצועה של כותים (ע' עיונים בדברי הו"ל עמ' קז).

ג. אין חילוק בנאמנות עם הארץ בין יין ושמן לשאר דברים, כגון חטים למנחות או אפילו בשר לקודש (מרומי שדה. ותמה מאד על הטורי-אבן שהילק כן).

חבית של תרומה שאמר עם הארץ הפרשתי לתוכה רביעית קדש – נאמן בכל ימות השנה. כדי יין או שמן המדומעות (= טבל, תערובת חולין ותרומה), וכן המטהר את טבלו ליטול ממנו נסכים (חולין תרומה וקדש מעורבים) – נאמן בשעת הגתות והבדים (אבל לא בשאר ימות השנה, מאחר ולא הקדישו אלא שייחדו לנסכים כשיצטרך לדבר (תוס'). אך אם ייחד את החבית כולה לנסכים, נאמן בכל ימות השנה וכן"ל. תורי"ד ומהרש"א).

לפירוש התורי"ד יוצא למסקנת הגמרא שבתרומה וחולין המעורבים, אין עם הארץ נאמן אלא על התרומה, ולא על החולין המעורבים עמה.

דף כה

- כח. א. חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ – כיצד הם מחלקים ביניהם אכלים ומשקים?
 ב. בית הפרס שנבדק לפסחו, האם מותר על סמך בדיקה זו לאכול בתרומה?
 ג. האם עם הארץ נאמן על שמירת טהרת קנקני יין ושמן של תרומה וקדשים?

א. חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ, יכול החבר לומר לעם הארץ: טול אתה חטים שבמקום פלוני (שהוכשרו לקבל טומאה) ואני חטים שבמקום פלוני (שלא הוכשרו) – שיש ברירה במין אחד, והרי כל מה שנוטל הוברר שזהו מה שהורישו אביו, ואין כאן החלפה בפירותיו עם עם-הארץ), אבל לא יעשה כן בשני מינים, לומר טול אתה לח ואני יבש, טול אתה חטים ואני שעורים (שבשני מינים אין ברירה ונמצא מחליף החבר עם ע"ה ועובר ב'לפני עור לא תתן מכשל'. רש"י), אלא אותו חבר שורף את הלח ומניח היבש. ואם יכול להניח את הלח לגת או לרגל הבא – מניח ואינו שורף (כן כתבו התוס' (כד סע"א) שמשמע בגמרא. וע' בלקוטי הלכות שמסתבר להקל משום ספקא דרבנן. וב'תורת הקדשים' העתיק שהדבר בספק).
 מבואר בתוס' שלדעות התנאים שאין ברירה, אפילו במין אחד לא יאמר לע"ה טול אתה מאלו ואני מאלו, שהרי מחליף עמו בפירות טמאים ומכשילו.

ב. התירו לבדוק בית הפרס על ידי ניפוח (או על ידי שרואים שנידש ברגל) לצורך עשיית פסח, שלא העמידו חכמים דבריהם במקום כרת, אבל לא התירו לבדוק לצורך אכילת תרומה. והסיקו כדברי עולא שאם בדק לפסחו מותר לאכול בתרומתו, שמתוך שסמכנו על הבדיקה לענין פסח טהור הוא גם לתרומה.

הרמב"ם השמיט דין זה. וצריך עיון (ובח תודה).
עוד בדיני בית הפרס - ע' בכורות כט.

ג. קנקנים מלאים ביין ושמן של קודש, מתוך שנאמן על טהרת הקודש נאמן על טהרת הקנקנים (שגנאי הוא לקודש שיהיו הקנקנים שעירוהו מהם בחזקת טומאה והוא קרב).
ואילו בתרומה, אפילו בשעת הגתות והבדים שנאמנים ע"ה על התרומה, אין נאמנים על הקנקנים אלא מערה אותה לכלי הכהן (כ"ה לגרסתנו לפרש"י. אבל לרמב"ם גירסה אחרת ופירושו אחר. ע' כס"מ ומרומי שדה. ויש מי שהשוה דברי הרמב"ם לפרש"י - ע' עלה יונה עמ' רפח).
קדש ותרומה מעורבים - מתוך שנאמן על הקדש נאמן על התרומה ועל הקנקנים.
קנקנים ריקנים, אפילו היה בהם קודש ולאחר שעירוהו היה שומרים לקודש - אינו נאמן על שמירתם.

דפים כה - כו

כט. מהם חילוקי הדינים בנאמנות הקדר עם הארץ על טהרת כליו?

האמינו חכמים לקדרים עמי הארץ על טהרת כליהם מן המודיעים ולפנים, ליקח מהם כלי חרס דקים כגון קדרות כוסות וקיתונות - לקודש.
לדברי ריש לקיש לא האמינום אלא לכלים הניטלים בידו אחת, ודוקא כלים ריקנים. ולרבי יוחנן (וכן הלכה), אפילו אין ניטלים בידו אחת ואפילו מלאים, ואפילו אפיקרסותו בתוכו (= בגדו, שהוא טמא מדרס).
[אמר רבא: ומודה רבי יוחנן במשקים עצמם שהם טמאים, ואעפ"י שהכלים טהורים].
מן המודיעים ולחוץ אין נאמנים. מודיעים עצמה - פעמים כלפנים, כאשר קדר יוצא וחבר נכנס (שהקדר לא יחזור עוד לאחוריו ואם לא יקח עכשיו אימתו), אבל שניהם נכנסים או שניהם יוצאים או קדר נכנס וחבר יוצא - כלחוץ.
על כלי חרס גסים (שאינן בהם צורך לכל אדם) אין נאמנים אלא בירושלים, ולפי שאין עושים כבשונות בירושלים האמינו את הקדרים המביאים קדרותם לתוכה. ובשעת הרגל נאמנים אף על התרומה. עבר הרגל - חוזרים לטומאתם.
לא האמינו אלא לקדר עצמו, אבל אם מסרם לעם הארץ היושב מן המודיעים ולפנים - לא. ודוקא לקדרות שהביא הוא האמינוהו (אך לא לצרף עמהן קדירות של קדר אחר היושב במודיעים. רש"י) ודוקא לאותם חברים שראוהו שהביאם נאמן אצלם, לא אצל לוקחים אחרים.
לפירוש הר"ד, כל עמי הארץ נאמנים לקודש בירושלים, אם נגעו בקדשים של אחרים ואומרים טהורים היינו, שהרי כמה כהנים עמי הארץ עולים במשמרתם ועושים עבודה ונוגעים בקדשים, הלכך כל עמי הארץ בחזקת טהרה הן לגבי קדש. ודוקא בירושלים, אבל חוצה לה אינם נאמנים אלא על טהרת יין ושמן שלהם, כדלעיל.

דף כו

- ל. א. האם הגבאים והגנבים שנכנסו לבית נאמנים לומר שלא נגעו בכלים?
ב. הפותח את חביתו והמתחיל בעיסתו על גב הרגל - מה יעשה במה שנשאר לו?
ג. כיצד מטהרים את העזרה לאחר הרגל?
ד. אלו כלים שבמקדש היו שומרים עליהם ממגע עם הארץ?